

Motion

1983/84:2178

Marie-Ann Johansson m. fl.
Polisens spaningsregister

Sammanfattning

I motionen föreslås att en översyn görs av lagen (1965:94) om polisregister resp. av polisregisterkungörelsen (1969:38) i avsikt att skärpa och precisera lagstiftningen så att otillbörlig registrering undviks. Dessutom föreslås att ökade möjligheter för enskilda att få del av uppgifter om den egna personen i nämnda register prövas.

Datorisering och personlig integritet

Ofta påpekas i debatten vikten av att hävda den personliga integriteten gentemot den allt ymnigare förekommande lagringen av personuppgifter på data. Syftet med datalagen är också att hindra att inrättande och förande av personregister medför otillbörligt intrång i den personliga integriteten. I datalagen anges att registeransvarig är skyldig att på begäran tala om huruvida en enskild finns i registret. Likaså är man skyldig att till en person sända utdrag om vad som är registrerat om denne.

Denna lagstiftning är viktig för den enskilde. Det är viktigt att det finns möjligheter att kontrollera om ett register innehåller felaktiga uppgifter så att man kan ta initiativ för att få till stånd rättelse. (Vilket man i de flesta fall får, även om det kan ta tid ibland.)

Sekretess och personlig integritet

Denna rätt att få tillgång till registerutdrag gäller dock inte alla register. Rätten till insyn gäller inte uppgifter som är sekretessbelagda. Den här typen av sekretess skyddar inte den enskilde utan samhället. Samhället har satt upp sekretessspärrar så att den enskilde inte skall få veta vad samhället har registrerat om honom/henne i ett register. I dessa fall är sekretessen snarare ett hinder än ett försvar för den personliga integriteten.

Polisens spaningsregister

Polisens spaningsregister är ett mycket integritetskänsligt register. Detta ADB-baserade allmänna spaningsregister ersatte 1979 de manuella spaningsregister som tidigare fördes dels vid rikspolisstyrelsen, dels vid åtskilliga lokala polismyndigheter.

Detta register är sekretessbelagt. Den tillståndsansökan som ingavs till datainspektionen är också sekretessbelagd vad gäller uppgifter om indata, sökmetoder, å-jourföring, gallring och koppling till andra system.

Lagen om polisregister m. m. och kungörelsen (polisregisterkungörelse) är dock offentlig handling.

Polisens möjligheter att registrera

I 1 § lagen om polisregister fastställs att "Med polisregister förstås i denna lag register som föres hos rikspolisstyrelsen eller annan polismyndighet för att tjäna till upplysning om brott, för vilka någon misstänks, åtalats eller dömts, eller om någonsandel i övrigt".

I 2 § stadgas att "innehållet i polisregister skall begränsas till uppgifter som polisen behöver för att kunna förebygga och uppdaga brott samt fullgöra sin verksamhet i övrigt".

Som synes innebär dessa två paragrafer att polisen ges mycket vidsträckt befogenheter när det gäller registrering av enskilda medborgare i sitt spaningsregister. Det räcker att polisen anser att en medborgaresandel kan vara av intresse för att de skall kunna fullgöra sin verksamhet i övrigt. så kan polisen registrera denna person i sitt register.

Detta är enligt vår uppfattning en alldeles för vidsträckt ram för denna typ av register. Speciellt med tanke på att det trots sekretessbestämmelserna finns ganska stora möjligheter för olika myndigheter att få tillgång till utdrag ur registret.

Myndigheters m. fl. tillgång till registret

I 8 § polisregisterlagen stadgas följande: "Intyg eller utlåtande om någonsandel, redbarhet eller lämplighet för viss verksamhet eller om annan liknande omständighet må polischef utfärda till

1. myndighet som sägs i 3 § 1;
2. annan myndighet, när skyldighet därtill föreligger enligt lag eller författning;
3. enskild i de fall och den ordning lag eller författning särskilt anger;
4. myndighet eller enskild i annat fall, om regeringen ger tillstånd därtill."

Myndighet enligt 3 § 1 är liktydigt med justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlänningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, polischef, allmän åklagare.

Andra myndigheter som kan få tillgång till registret är poststyrelsen eller postdirektör i fråga om den som söker anställning vid postverket, televerket i fråga om den som söker anställning vid eller annars skall tjänstgöra inom verkets larmverksamhet. Dessutom får följande del av registret: statlig, kommunal eller landstingskommunal myndighet eller enskild sammanslutning eller person som beslutar om anställning av personal inom psykiatrisk

sjukvård, vård av psykiskt utvecklingsstörda eller vård av barn och ungdom, i fråga om den som söker sådan anställning. Den enskilde kan få tillgång till registret i speciella fall om han/hon behöver det för att hävda sin rätt utomlands eller för att få inrese-, uppehålls-, arbets- eller bosättningsstillstånd i annat land där myndigheterna kräver sådant tillstånd.

Också vissa andra myndigheter kan få tillgång till registret i särskilda fall.

Det är alltså sammantaget en ganska stor personkrets som har tillgång till uppgifter ur detta register. Dock lämnas vanligen inte uppgifter om villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse och vandel i övrigt om uppgifterna är äldre än tio år. För böter är gränsen fem år. Detta enligt 7 § polisregisterlagen.

Av denna paragraf framgår då indirekt att uppgift om exempelvis vandel i övrigt kan lagras i registret i princip hur länge som helst, åtminstone till dess vederbörande fyllt åttio år.

Gallring

Den ram som gäller för gallring ur registret stadgas i 11 § polisregisterkungörelsen. Av denna framgår när en uppgift skall tas bort ur registret. Också här är det fråga om en gummiparagraf som ger mycket goda möjligheter att behålla uppgifterna kvar hur länge som helst. Första villkoret för gallring är nämligen att det kan ske med hänsyn till registrets tekniska beskaffenhet. Ett annat villkor är att uppgiften i annat fall ej behövs för registret.

Som denna ramparagraf är utformad måste såvitt vi kan förstå all gallring ske manuellt där varje uppgift behandlas för sig. Man kan fråga sig om några uppgifter någonsin gallras bort ur detta för övrigt datorbaserade register. När det gäller gallring sägs inledningsvis i ansökan till datainspektionen följande: "Gallring kommer att utföras periodiskt genom satsvis bearbetning. I samband med à-jourföring av registret kan borttagning eller utbyte av uppgift även göras från terminal." Vad övrigt sägs om gallring i ansökan lämnas inte ut.

Behov av översyn

Som framgår av tidpunkten för tillkomsten av polisregisterlagen och polisregisterkungörelsen liksom av vissa citat från dessa är lagstiftningen utformad med utgångspunkt att det är fråga om manuella register. Enbart detta skäl gör att en översyn av denna lagstiftning är nödvändig. Någon politisk bedömning av dessa register ur bl. a. integritetssynpunkt har inte gjorts sedan registret fördes över på data. Det är alltså fråga om ett nytt register och en gammal lagstiftning. Enligt direktiven till datalagstiftningskommittén skall inte heller den pröva denna reglering i sitt arbete med en ny personregisterlag.

Enligt vår mening är det också nödvändigt att få till stånd en mera precis

och skärpt lagstiftning på detta område. Som lagen nu är utformad kan i stort sett alla registreras och finnas kvar i polisregistret under hela livstiden. Formuleringarna i 1 och 2 §§ i lagen om polisregister måste ses över liksom den ram i polisregisterkungörelsen som reglerar gallringen ur registret. Vad gäller gallringen bör det enligt vår mening finnas klara regler, som innebär att en uppgift i polisens register inte kan ligga kvar hur länge som helst.

Det bör också prövas om inte den enskildes insyn i registret skulle kunna öka. Som det är i dag kan mycket integritetskänsliga uppgifter lämnas ut till vissa presumtiva arbetsgivare men inte till den enskilde själv. En sådan ökad insyn från den enskildes sida skulle också säkerligen innebära en automatisk skärpning när det gäller vilka uppgifter som registreras. Vi är medvetna om att det inte är helt problemfritt att öppna registret på detta sätt för den enskilde men en sådan åtgärd skulle dock innebära en avsevärd förstärkning av den personliga integriteten och bör därför allvarligt prövas. Den hemligstämplade hanteringen av detta register, exempelvis kopplingen till andra system, måste förstås också bli föremål för politisk granskning.

Hemställan

Med hänsyn till vad som anförts ovan hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning tillsätts för att göra en översyn av lagen om polisregister m. m. och polisregisterkungörelsen i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1984

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

PER ISRAELSSON (vpk)

